

פרק א'

המשק בצל נגיף הקורונה

- מגיפת הקורונה טלטלה את העולם ואת ישראל. מעבר לתחלואה הקשה והתמותה שהיא חוללה, הצעדים שנקטו הממשלות כדי לרסן את המגיפה ושינויי התנהגות של הפרטים הביאו לפגיעה עצומה בכלכלה, ברווחה ובכל אורחות החיים.
- בישראל הטילה הממשלה מגבלות חמורות על הפעילות, ששיאן בשלושה סגרים. מגבלות אלה התמקדו ביצירת ריחוק פיזי, ולכן פגיעתן התמקדה בענפים ובפעילויות עתירי קירבה פיזית. הפגיעה ביתר המשק הייתה מוגבלת. התנודות בחומרת המגבלות התבטאו גם בתנודות חריפות של רמת הפעילות הכלכלית במהלך השנה, בייחוד בסגר הראשון.
- התוצר בישראל ירד השנה ב-2.5%. את הפגיעה בתוצר הובילה ירידה חריגה של הצריכה הפרטית בשיעור של 9.5%. עוצמתה משקפת בראש וראשונה את השפעת מגבלות הריחוק החברתי, והיא התבטאה גם בעלייה חדה של שיעור החיסכון.
- הפגיעה בתעסוקה הייתה חריפה בהרבה מהפגיעה בתוצר. עובדים רבים הוצאו לחל"ת, והאבטלה הרחבה זינקה ל-15.7% בממוצע שנתי. הפגיעה בתעסוקת עובדים בעלי שכר נמוך הייתה חריפה במיוחד, משום ריבוי עובדים אלה בענפים שספגו את עיקר הפגיעה בפעילות. הפגיעה בענפים אלה גרמה גם לפגיעה נרחבת בעצמאיים ובעסקים קטנים. עסקים אלה התקשו לגייס אשראי בייחוד בטרם הופעלו הקרנות בערבות מדינה.
- היצוא מילא תפקיד חשוב במיתון הפגיעה של המשבר במשק, בעיקר בזכות המשך הגידול המהיר של יצוא השירותים המתקדמים. ביצועי היצוא לצד ירידה חדה של היבוא הביאו להתרחבות משמעותית של העודף בחשבון השו"ת.
- המדיניות הפיסקלית הגיבה בעוצמה רבה, בעיקר באמצעות תשלומי העברה, שנועדו לסייע למשקי הבית ולעסקים. מדיניות זו הגדילה את ההכנסה הפרטית הפנויה ומיתנה את הפגיעה בתוצר. הממשלה גם העמידה ערבויות לצורך מתן הלוואות לעסקים. הגירעון התקציבי גדל ל-11.6%, ויחס החוב הציבורי לתוצר עלה מ-60% ל-72.6%.
- המדיניות המוניטרית הגיבה אף היא בעוצמה רבה. בתחילת המשבר היא התמקדה בייצוב השווקים הפיננסיים, ובהמשך פעלה במגוון כלים להקלת תנאי המימון. הבולט שבהם מבחינת היקפו היה רכישת אג"ח ממשלתיות בשוק המשני. בנק ישראל הפעיל גם כלים נוספים, ביניהם רכישת אג"ח קונצרניות והלוואות מוניטריות לסיוע לעסקים קטנים. כן הפחית בנק ישראל את הריבית ב-0.15 נקודת אחוז, ל-0.1%, ורכש מט"ח בהיקף ניכר.
- שיעור האינפלציה השנה היה -0.7%, נמוך משמעותית מאשר בשנים האחרונות. לירידת האינפלציה תרמו השפעת המשבר על הפעילות במשק ועל מחירי הדלקים והמזון בעולם וכן ייסוף השקל. שכר הדירה עלה השנה בשיעור מתון בלבד.
- השוונת הניכרת בין מגזרים במשק ובחברה הן במידת הפגיעה הכלכלית והן בפגיעה בהיבטים אחרים של הרווחה נבעה ממאפייני המשבר. עם זאת היא הבליטה חולשות של רשת הביטחון הכלכלית-חברתית וכן פערים קיימים בין מגזרים במשק ובחברה.
- אישור תקציב המדינה לשנת 2021 חיוני כדי לקבוע סדרי עדיפויות וליישם תוכניות להאצת הצמיחה בייחוד בתחומי ההון האנושי ההשקעה בתשתיות התחבורה הציבורית, התקשורת, האנרגיה ואיכות הסביבה.